

DIGITALNA ZBIRKA HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Digitalna zbirka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (akronim DIZBI) djeluje na mrežnoj adresi <http://dizbi.hazu.hr>. Sadrži digitaliziranu građu Akademijinih istraživačkih i muzejsko-galerijskih jedinica te Akademijine Knjižnice. Osnovana je 2009. s ciljem da djeluje kao jedinstveni digitalni repozitorij koji će na jednome mrežnome mjestu predstaviti Akademijine znanstvene i umjetničke zbirke, omogućiti im slobodan mrežni pristup te suvremen i standardiziran razvoj tehničke podrške.

Zbirku su osnovali sljedeće Akademijine jedinice: Arhiv za likovne umjetnosti, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe: Odsjek za povijest hrvatskog kazališta i Odsjek za povijest hrvatske glazbe te Akademijina Knjižnica, koja je potaknula osnivanje.

U radu na Digitalnoj zbirci u 2011. sudjelovalo je sveukupno devet Akademijinih jedinica. Uz spomenute četiri jedinice digitalnom repozitoriju su se tijekom godine priključile sljedeće Akademijine jedinice: u ožujku Gliptoteka i Odsjek za etnologiju, u svibnju Hrvatski muzej arhitekture i Odsjek za povijest hrvatske književnosti te u studenome Strossmayerova galerija starih majstora.

Financijsku potporu za projekte digitalizacije dali su Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba te Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Skeniranje, obrada i OCR tekstualne građe financirani su iz pojedinačnih programa digitalizacije koje je svaka Akademijina jedinica samostalno prijavljivala Ministarstvu kulture ili Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba. Iz zajedničkog godišnjeg novčanog fonda za digitalizaciju, koji je osigurala Akademija dijelom iz proračuna a dijelom iz vlastitih izvora, financirani su programsko održavanje i razvoj repozitorija, usluga sigurne pohrane datoteka te usluga poslužitelja mrežnih stranica Digitalne zbirke. Sve te poslove, kao i najveći dio usluge skeniranja i obrade digitalnih dokumenata, obavljala je tvrtka ArhivPro d. o. o. iz Koprivnice.

Kriteriji za odabir građe za digitalizaciju slijedili su načela znanstvene i kulturno-povijesne vrijednosti i zanimljivosti, preventivne zaštite starih i rijetkih primjeraka te predstavljanja znanstvenoistraživačkog, umjetničkog i izdavačkog djelovanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Tako Digitalna zbirka trenutno uključuje građu u sljedećim izvornim formatima i opsegu: knjige i časopisi (296.054 stranice ili 889 svezaka), katalozi izložaba (5.504 stranice ili 258 svezaka), kazališne cedulje (7.063), mikrofilmovi (1.266 sličica ili 72 jedinice), sadreni odljevi (237), medalje i plakete (171), kopije fresaka (10) i hrvatske skulpture (238), rukopisi i strojopisi (12.312), fotografije (74), umjetničke slike (100). Do kraja 2011. ukupno je digitalizirano i objavljeno u repozitoriju 323.029 digitaliziranih jedinica.

Predstavnici Akademijinih jedinica održali su 11 sastanaka-radionica (svakog prvog ponedjeljka u mjesecu), na kojima su rješavali tehnička i stručna pitanja o unosu i obradi digitalizirane građe. Sastanci su se održavali u multimedijskoj predavaonici Akademijine Knjižnice.

Repozitorij je predstavljen na više domaćih skupova: u ožujku 2011.: Muzejsko-dokumentacijski centar, Zagreb (izlaganje V. Juričić i K. Crnković iz tvrtke ArhivPro d. o. o.: Digitalna zbirka HAZU); u svibnju 2011.: The Sixth SEEDI Conference on Digitization of cultural and scientific heritage, Zagreb (izlaganje V. Juričić: Digitalna zbirka HAZU); u listopadu 2011.: Knjiga u muzeju, Zagreb (izlaganje V. Juričić i K. Crnković: U potrazi za baštinom – Digitalna zbirka HAZU). Tekstovi s posljednja dva izlaganja predani su za objavljivanje.

Projekt digitalizacije kazališnih cedulja Hrvatskoga narodnog kazališta predstavlja se opširnije u izvješću Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta.

U 2011. repozitorij je posjetilo 17.199 jedinstvenih korisnika i ostvarilo promet od 685.2 GB.

Arhiv za likovne umjetnosti

Tijekom 2011. Arhiv za likovne umjetnosti je, uz financiranje Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Ministarstva kulture Republike Hrvatske, dao izraditi digitalne preslike 267 kataloga do godine 1950.

U protekloj je godini proširen kriterij za odabir kataloga, pa su tako, osim pojedinih umjetničkih skupina i važnijih skupnih izložaba, u proces digitalizacije ušli i katalozi samostalnih izložaba hrvatskih umjetnika, ali i stranih umjetnika koji su gostovali u Hrvatskoj.

U procesu stvaranja Digitalne zbirke djelatnice Arhiva sudjeluju od samog osnivanja i aktivno su uključene u rad mjesečnih radionica, sudjelujući u raspravama o prilagodbi načina unosa metapodataka karakterističnih za pojedinu vrstu građe. Specifičnost digitaliziranih kataloga likovnih izložaba leži u činjenici da se u metapodatke upisuju svi umjetnici (sudionici izložbe), čiji broj varira od jednog (u slučaju samostalne izložbe) do tristotinjak (u slučaju međunarodnih skupnih izložaba), što znatno povećava vrijeme unosa metapodataka i time ograničava broj obrađenih kataloških jedinica. Djelatnice Arhiva Jasenka Ferber Bogdan, Andreja Der-Hazarijan Vukić i Darija Alujević u ovoj su godini opremile opširnim metapodacima i postavile u repozitorij Digitalnu zbirku 163 kataloga.

Gliptoteka

Gliptoteka se u ožujku 2011. svojom digitaliziranom građom priključila u repozitorij kao prva od muzejskih Akademijinih jedinica. Odabrana je građa stalnog postava koja je organizirana prema pojedinim zbirkama fundusa u sedam cjelina i na taj je način prezentirana u repozitoriju. To su: Zbirka sadrenih odljeva stećaka od 13. do 16. st.; Zbirka kopija fresaka od 11. do 16. st.; Zbirka sadrenih odljeva antičkog kiparstva; Zbirka sadrenih odljeva fragmenata nepokretnih spomenika hrvatske kulturne baštine od 9. do 15. st.; Zbirka sadrenih odljeva Jurja Matejeva Dalmatinca; Zbirka hrvatskoga kiparstva od 19. do 21. st.; Zbirka medalja i plaketa. Pojedine digitalizirane jedinice trebalo je u jpeg formatu dodatno obraditi u *Photoshopu*, a također je snimljen i dio stalnih postava. Kako se Gliptoteka priključila u repozitorij s novom vrstom građe u odnosu na dotadašnju, trebalo je riješiti pitanje unosa metapodataka koji su prema postojećem obrascu repozitorija više namijenjeni knjižničkoj i arhivskoj građi, i prilagoditi ga kompatibilnosti budućeg plana ulaska u *Europeanu*. Do sada je objavljeno i obrađeno 333 predmeta i za njih su uneseni metapodaci. Osim što

digitalizacijom i stavljanjem građe u repozitorij želimo zaštititi našu građu, želimo je i približiti široj publici (korisnicima), da bi, osim slikovnih prikaza koji se u dobroj rezoluciji mogu preuzimati, putem metapodataka bila i pretraživa. Na unosu i obradi građe radila je Magdalena Mihalinec.

Hrvatski muzej arhitekture

Hrvatski muzej arhitekture planira u repozitoriju objaviti osobne arhivske fondove arhitekata, koji se čuvaju u Muzeju. Do kraja 2011. objavljena je 41 digitalna fotografija iz zbirke izlaganih projekata u osobnom fondu arhitekta Vladimira Turine. Svi su digitalni objekti opisani s metapodacima o nazivima izlaganog projekta i godini nastanka te na taj način pretraživi u mrežnom okruženju.

Knjižnica

U 2011. nastavljena je digitalizacija građe, uz financijsku potporu Akademije, Ministarstva kulture i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba. Knjižnica je digitalizirala sveukupno 55.613 stranica, od tog broja 19.523 stranice nakladničkih nizova koji su najvećim dijelom bili digitalizirani u 2010. te 36.090 stranica *Ljetopisa* koji je novi ovogodišnji naslov za digitalizaciju. Za *Ljetopis* je izrađen xml eksport metapodataka iz bibliografske baze knjiga. Metapodaci su u repozitoriju povezani uz digitalizirani primjerak.

Uz dopuštenje Akademijine Uprave, a na zahtjev korisnika Knjižnice, potpuno su digitalizirana četiri naslova starih i rijetkih knjiga (popis se nalazi u izvješću Knjižnice, u ovome broju *Ljetopisa*), koji još nisu objavljeni u repozitoriju.

Knjižnica je aktivno surađivala i koordinirala rad repozitorija. Vedrana Juričić obavljala je administrativni dio posla koji se tiče ugovora s tvrtkom ArhivPro d. o. o. te plaćanja računa za razvoj softvera, pohranu podataka i uslugu korištenja mrežnog poslužitelja. S tvrtkom ArhivPro d. o. o. surađivala je i na konceptualnom razvoju repozitorija. Kristina Polak Bobić radila je na unosu i revidiranju metapodataka, Relja Bosanac je radio na poslovima administriranja sustava i edukaciji novih korisnika, a prikupljanje građe za digitalizaciju obavljao je Tomislav Kukolja. Povremeno su na unosu većeg broja metapodataka radili i ostali diplomirani knjižničari.

Odsjek za etnologiju

Odsjek za etnologiju uključio se u rad Digitalne zbirke u ožujku 2011. Tijekom protekle godine kreirana je mrežna stranica Odsjeka s osnovnim informacijama o djelatnosti i arhivskim zbirkama Odsjeka. Upisani su metapodaci za odabrano arhivsko gradivo iz Zbirke fotografija (7 jedinica) i Zbirke korespondencije (3 jedinice), a najviše je vremena utrošeno na pripreme radove, odnosno na odabir, klasifikaciju i skeniranje onog arhivskog gradiva koje će se tijekom 2012. sustavno objavljivati u digitalnom repozitoriju Akademije. Predstavnici Odsjeka u DIZBI timu bili su Klementina Batina i Tanja Perić-Polonijo.

Odsjek za povijest hrvatske glazbe

Odsjek je u repozitorij uključio vrlo raznoliku građu. Ponajprije je tu rukopisna građa iz fonda Ladislava Šabana o orguljama i orguljašima u Hrvatskoj, a zatim i njegova ostala istraživačka građa. Drugu skupinu čine digitalizirani mikrofilmovi – vrijedna građa (note i tekstovi, bilo tiskovine ili rukopisi) vezana uz povijest hrvatske i europske glazbe, prikupljena u raznim domaćim i inozemnim knjižnicama i zbirkama. Treću skupinu čine inventarne knjige glazbenih zbirki u Hrvatskoj, prikupljenih radom na terenu još od 1970-ih.

U 2011. napravljeno je sljedeće: 1. pripremljena je i objavljena građa zbirki *Šaban – graditelji* i *Šaban – lokaliteti orgulja*. Zbirke su organizirane abecedno u “kontejnere” koji su, kao i pojedinačne jedinice, opremljeni metapodacima; 2. zbirka *Inventarne knjige* objavljena je i uneseni su metapodaci; 3. digitalizirana je građa o F. K. Kuhaču, potaknuta organizacijom simpozija o Kuhaču povodom 100. obljetnice njegove smrti; 4. sljedeća građa pripremljena je za *upload*, što je uključivalo pregled građe, usporedbu s izvornom građom, editiranje (građa nije još postavljena u repozitorij zbog količine i veličine datoteka): *Šaban – istraživačka građa* (246 datoteka u PDF-u), *Mikrofilmovi OPHG* (72 datoteke u PDF-u), *Kuhač* (11 datoteka u PDF-u); 5. uvedena je nova artikulacija građe i tekstova stranice Odsjeka (hrvatska verzija). Rukopisne note iz zbirke *Rara Odsjeka* (Zajc i Lisinski) u procesu su digitalizacije.

Za građu Odsjeka u digitalnom repozitoriju Akademije bila je zadužena Lucija Konfic, koja je redovito sudjelovala na mjesečnim sastancima DIZBI tima. Unos metapodataka povjeren je vanjskim suradnicima – Ani Čizmić (Šaban – graditelji i lokaliteti) i Vileni Vrbanić (inventarne knjige) koje su dovršile posao predviđen za 2011.

Odsjek za povijest hrvatske književnosti

Projekt digitalizacije rukopisne ostavštine Tina Ujevića započeo je nakon prispjeća financijskih sredstava od Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Gradskog ureda za kulturu Grada Zagreba, 13. travnja 2011.

Nakon sklapanja ugovora s tvrtkom ArhivPro d. o. o. skenirane su i obrađene 1.743 stranice poezije i pjesničke proze Tina Ujevića. Djelatnici u Odsjeku radili su na pripremi građe te na upisu metapodataka skenirane i obrađene građe (Tatjana Skendrović, Ivana Sabljak i Ana Batinić). Tijekom listopada 2011. skeniran je i dio proze Tina Ujevića (2 kutije), u okviru raspoloživih sredstava.

Predstavnice Odsjeka u repozitoriju bile su Ana Batinić i kraće vrijeme Ivana Sabljak.

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta

Tijekom 2011. nastavljen je rad na projektu digitalizacije uvezanih kazališnih cedulja Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu, za koji su dobivena sredstva od Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba te Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Skenirano je 2.328 kazališnih cedulja od sezone 1895./1896. do sezone 1904./1905. Koordinatorica skeniranja bila je Ozana Iveković, a suradnica Marica Bugarin.

Za repozitorij Digitalne zbirke Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti obavljen je unos metapodataka za 4.374 kazališne cedulje Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu od 1870. do 1895. Izvršiteljica zadatka bila je Tatjana Skendrović.

Projekt digitalizacije kazališnih cedulja Hrvatskoga narodnog kazališta predstavljen je izložbama *Kazališne cedulje Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu od 1870. do 1895.*, u sklopu *Krležinih dana u Osijeku 2010.*, u foyeru Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku (6. prosinca 2010.), u Muzejskom prostoru palače Narodnog doma, Zagreb, Opatička 18 (17. veljače 2011.) te u predvorju Velike koncertne dvorane Hrvatskoga narodnog kazališta u Varaždinu (27. travnja 2011.). Autorica izložbe bila je Ozana Iveković.

Strossmayerova galerija starih majstora

Strossmayerova galerija pridružila se repozitoriju u studenom 2011. prezentiranjem digitalne zbirke odabranih umjetničkih djela europskih slikarskih škola od 14. do 19. stoljeća, koja su dio fundusa Galerije. Digitalni objekti su fotografske reprodukcije umjetničkih djela (u JPEG formatu), i to: slike (97), skulptura-portretna bista (1), visoki reljef (1) i bjelokosna sitna plastika (1).

Djelatnica Strossmayerove galerije Indira Šamec Flaschar ukupno je u repozitoriju postavila stotinjak digitalnih objekata. Od toga su objavljena 52 dokumenta koja su potpuno opremljena metapodacima. Na drugoj razini prikaza svaki je objekt identificiran s osnovnih 9 identifikatora (prezime, ime, vrijeme nastanka, prostor nastanka, tehnike, dimenzije, način ulaska u zbirku, inventarni broj i smještaj). Tim su podacima pridodani tagovi kao dio ikono-grafske analize sadržaja umjetnine, kao i reference (poveznice). Svi objekti imaju poveznicu na mrežno mjesto Strossmayerove galerije unutar Akademijine web stranice i poveznice koje se odnose na svaku pojedinu umjetninu. Preostalih je 48 digitalnih objekata pohranjeno u repozitoriju i prema njima će se slobodno mrežno pristupati nakon poduzete sveobuhvatne obrade.